

**Konstytucyjny standard
prawa karnego materialnego
w orzecznictwie
Trybunału Konstytucyjnego**

Przemysław Cychosz

Kraków 2017

SPIS TREŚCI

Wstęp. Cel pracy. Ustalenia terminologiczne i założenia metodologiczne.	
Struktura pracy.....	10

CZĘŚĆ 1

FORMALNY ASPEKT KONSTITUCYJNEGO STANDARDU PRAWA KARNEGO MATERIALNEGO W ORZECZNICTWIE TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO

Rozdział 1

Konstitucyjna zasada podziału władzy

1.1. Uwagi wstępne	36
1.2. Status normatywny zasady oraz jej istota i treść.....	37
1.3. Zasada podziału władzy a prawo karne.....	43
1.4. Zasada „sądowego wymiaru sprawiedliwości” i „prawa do sądu” w sprawach karnych w orzecznictwie Trybunału Konstitucyjnego. Bezpośrednie stosowanie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.....	49
1.5. Problem ingerencji władzy ustawodawczej w rozstrzygnięcia konkretnych spraw zawisłych przed organami stosującymi prawo	83
1.6. Wnioski	87

Rozdział 2

Zasada określoności i zasada ustawowej wyłączności

2.1. Uwagi wstępne	92
2.2. Zasada określoności czynu zabronionego przez ustawę w nauce prawa karnego	93

2.3. Zasada <i>nullum crimen sine lege</i> w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	98
2.3.1. Zasada określoności a zasada ustawowej wyłączności.....	98
2.3.2. Adresaci zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	107
2.3.3. Ewolucja poglądów Trybunału Konstytucyjnego w zakresie zasady określoności oraz ustawowej wyłączności w sferze prawa karnego materialnego.....	109
2.3.4. Konstytucyjne konteksty obowiązywania zasady określoności.....	116
2.3.5. Model oceny zgodności z zasadą określoności i ustawowej wyłączności – próba rekonstrukcji	141
2.3.6. Problematyka karnych przepisów blankietowych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	157
2.4. Wnioski	175

Rozdział 3

Zakaz kumulacji odpowiedzialności represyjnej za to samo zachowanie tej samej osoby

3.1. Uwagi ogólne	182
3.2. Problem przedmiotu zaskarżenia i zakresu orzekania	190
3.3. Problem bezpośredniego stosowania zasady <i>ne bis in idem</i>	200
3.4. Zagadnienie symetryczności zasady <i>ne bis in idem</i>	203
3.5. Zakres zastosowania zasady <i>ne bis in idem</i>	206
3.5.1. Sposób rozumienia środka „represyjnego” jako warunku aktualizacji zasady <i>ne bis in idem</i>	207
3.5.2. Sposób rozumienia „ <i>idem</i> ”	212
3.5.3. <i>Ne bis in idem</i> – zakaz podwójnego procedowania, przypisania czy karania?	222
3.6. Nadmierna represyjność jako konsekwencja kumulacji odpowiedzialności o charakterze innym niż karny	225
3.7. Wnioski	230

Rozdział 4	
Zasady: <i>Lex poenali retro non agit, lex mitior poenali retro agit</i>	234
4.1. Uwagi wstępne	234
4.2. Ustalenia definicyjne.....	235
4.3. Normatywne podstawy obowiązywania zasad <i>Lex retro non agit</i> oraz <i>lex mitior poenali retro agit</i>	238
4.4. Zakres zastosowania i treść zasady <i>lex poenali retro non agit</i>	243
4.5. Zakres zastosowania i treść zasady <i>lex mitior poenali retro agit</i>	254
4.6. Wnioski	257

CZĘŚĆ 2

MATERIALNY ASPEKT KONSTITUCYJNEGO STANDARDU PRAWA KARNEGO MATERIALNEGO W ORZECZNICTWIE TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO

Rozdział 5

„Odpowiedzialność karna” jako pojęcie konstytucyjne (art. 42 ust. 1 Konstytucji RP)

5.1. Uwagi ogólne.....	262
5.2. Funkcja limitująca art. 42 ust. 1 Konstytucji RP	271
5.2.1. Definicja „prawa karnego” i „odpowiedzialności karnej” jako problem konstytucyjny.....	271
5.2.2. Definicje „prawa karnego” i „odpowiedzialności karnej” przyjmowane w dogmatyce prawa karnego	280
5.3. Metodologiczna poprawność orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego „odpowiedzialności karnej”	290
5.4. Zakres zastosowania art. 42 Konstytucji.....	304
5.4.1. Ewolucja poglądów Trybunału dotyczących zakresu zastosowania gwarancji z art. 42 Konstytucji RP	304
5.4.2. Pojęcie „odpowiedzialność karna” w rozumieniu art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego.....	319
5.4.2.1. Perspektywa zewnętrzna (systemowa)	321
5.4.2.2. Perspektywa wewnętrzna	332

5.4.3. Problem jednolitości standardu konstytucyjnego w ramach „odpowiedzialności karnej” w rozumieniu art. 42 Konstytucji	336
5.5. Funkcja katalogująca art. 42 ust. 1 Konstytucji RP	342

Rozdział 6
Zasada winy

6.1. Uwagi ogólne.....	351
6.2. Główne grupy problemów konstytucyjnych.....	357
6.3. Konstytucyjne źródła wymogu winy, jako przesłanki odpowiedzialności karnej.....	360
6.4. Zakres zastosowania zasady	362
6.5. Mechanizm kontroli	370
6.6. Bezpośrednie stosowanie art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie zasady winy	373
6.7. Istota zasady <i>nullum crimen/nulla poena sine culpa</i>	383
6.8. Stosowanie dolegliwości bez przypisania winy prawomocnym wyrokiem sądu	388

Rozdział 7
Zasada odpowiedzialności za czyn (własny)
w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego

Wnioski.....	406

Rozdział 8
Zasada proporcjonalności

8.1. Zagadnienia ogólne.....	411
8.1.1. Ogólne założenia teoretyczne dotyczące zasady proporcjonalności.....	411
8.1.2. Zasada proporcjonalności w polskim porządku konstytucyjnym	418
8.1.3. Podsumowanie	426
8.2. Zasada proporcjonalności w prawie karnym materialnym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego.....	429
8.2.1. Zakres kognicji Trybunału w sprawach dotyczących oceny konstytucyjności decyzji kryminalizacyjnej	431

8.2.2. Zakres kognicji Trybunału a brak prawno-karnej ochrony dobra prawnego	445
8.3. Model oceny konstytucyjności decyzji kryminalizacyjnej – próba rekonstrukcji	468
8.3.1. Uwagi ogólne	468
8.3.2. Identyfikacja dóbr prawnych, których ochrona uzasadniać ma prawno-karną ingerencję w zakres chronionych konstytucyjnie praw i wolności	470
8.3.3. Identyfikacja dóbr i wartości, które podlegają ograniczeniu w związku kryminalizacją	487
8.3.4. Mechanizm ważenia kolidujących dóbr i wartości w przypadku decyzji kryminalizacyjnej	500
8.4. Kryteria dopuszczalności wyboru prawno-karnego reżimu odpowiedzialności karnej.....	513
8.4.1 Uzasadnienie kryminalizacji na gruncie Konstytucji RP. Zasada <i>nullum crimen sine periculo sociali</i> w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	513
8.4.2. Wymóg „konieczności”, „przydatności” w ocenie decyzji kryminalizacyjnej.....	520
8.5. Kryteria konstytucyjnej oceny sposobu ujęcia warunków karalności (znamion typu czynu zabronionego).....	528
8.6. Kryteria oceny konstytucyjności sankcji przewidzianej za dany typ czynu zabronionego	537
8.7. Wnioski	541
Zakończenie.....	545
Bibliografia literatury i wykaz orzeczeń.....	566